

THEMA 1: De waardendebatten

Studiehulp

Mohammed (570-632)

Toen Augustinus – bisschop van Hippo Regius – in 430 stierf, werd deze havenstad juist op dat moment door de Vandalen belegerd. Slechts ongeveer 350 jaar later veroverden de Moslims de kuststrook tussen het huidige Algerije en Tunesië en vanaf dat moment bepaalde de Islam op een ingrijpende manier tot op de dag van vandaag de levensomstandigheden van alle noordafrikaanse volkeren..

Wees Augustinus de christenen in zekere zin meer vanuit de concrete wereld (civitas terena) op de Godsstaat (civitas Dei), de Islam daarentegen zet de Moslims er veeleer toe aan, de wereld actief vormgevend tegemoet te treden. (T 1/15)

Umma

Het maatschappelijke kader waarin het samenleven van de Moslims geregeld moet worden, heet Umma, waarmee zowel een stam, een rijk, een staat bedoeld kan zijn of ook een religieuze gemeenschap zoals die van de Joden of de Christenen. Na verloop van tijd verstond men daaronder steeds meer de gemeenschap van de Moslims (Umma Muhammadiyya of Islamiyya). *“De geestelijke en culturele eenheid van de Moslims in de “Umma” is voor de Moslims het symbool voor de eenheid van God. Als lid van de “Umma” was en is de Moslim lid van de “Dar al Islam”(huis van de Islam). Slechts daarin kan hij op een optimale wijze aan zijn religieuze plichten voldoen. De eenheid van de “Umma” manifesteert zich in de gemeenschappelijke geloofsbelijdenis en in het gezamenlijk in acht nemen van het goddelijke recht. Het is de taak van de politieke Moslimleiders de “Umma” “goed functionerend en vrij van ketterij te houden.”* (KHOURY e.a. 1991, Pag. 292f).

De discussie over wat de Umma behoort te zijn, een doel dat nagestreefd dient te worden of een oorspronkelijke toestand die men weer wil herstellen, is heel actueel, zowel onder wetenschappers als ook onder fanatiek geworden islamitische intellectuelen en fundamentalisten. (T 1/16)

Omdat gelovige Moslims zich nauwelijks een geseclariseerde Umma buiten het goddelijke recht, de Sharia, voor kunnen stellen, is het voor hen moeilijk een maatschappelijk volledig geïntegreerd leven in een niet-islamitische staat te leiden. Een gelovige Moslim kan dit niet anders ervaren dan als een voortdurende bedreiging van zijn identiteit. (T 1/17)

Gezien de huidige socio-economische omstandigheden in bijna alle Islamitische landen dringt zich de vraag op”*of de Islam als cultureel systeem dat aanspraak maakt op absolute en onvergankelijkheid en daarom vijandig staat tegenover de geschiedenis, veranderingen belemmert, of dat Moslims hun eigen weg gezocht hebben om deze absolute in het dagelijkse leven te vermijden, zonder op te houden erin te geloven.*” (TIBI, 1991, Pag. 28)

Europa als deelgebied van de Umma?

Vermoedelijk vat een groot deel van de in Europa levende Moslims diverse teksten van de Koran niet woordelijk (fundamenteel) op. Maar diegenen die dat doen, hebben het probleem dat ze zich ten opzichte van de Europese maatschappij of huichelachtig moeten opstellen of in Islamitische zin tegen de goddelijke opdracht, namelijk om de Umma ook voor alle Europeanen als levensruimte te introduceren, dat wil zeggen actief te missioneren, moeten zondigen.

„In die zin bracht het een Belgische Islamiet op een openbare bijeenkomst aan de Nederlandse Universiteit van Leiden als volgt onder woorden: »Wij als Moslims volgen de geldende wetten in Europa«, echter niet

naar de geest. Daarop volgde de beperkende zin:» .en dit zo lang wij in de minderheid zijn«”. (TIBI, 2002, Pag. 55)

De oprichter en directeur van het Moslim College in Londen, Imam Zaki Badawi, heeft op het World Economic Forum 2001 in Davos West Europa welwillend niet meer als het huis van de oorlog (Dar al-harb) aangeduid en het tot het huis van de Islam gerekend (Dar al-Islam), omdat reeds rond de 15 miljoen Moslims hier zouden wonen. Dat Europa een eigen (ongeveer 1000 jaar oudere) identiteit bezit en door enkele miljoenen Islamitische immigranten niet Islamitisch wordt, wilde hij niet inzien. (TIBI, 2002, Pag. 55)

Uitdagingen en conflicten tussen de Islam en de Europese westerse wereld

Godsdiensten en geweld

Talrijk zijn de voorbeelden van het gebruik van geweld als teken van goddelijke macht, zowel in de bijbel voor Joden en Christenen als ook in de Koran voor Moslims. Maar ook even talrijk bevatten beide boeken elementen van kritiek op geweld en het beperken van geweld en verplichten deze zowel Joden, Christenen en Moslims om naar vrede, barmhartigheid, vergiffenis en rechtvaardigheid ten opzichte van elkaar te streven. (MAIER, 2004, Pag. 18ff)

Het historische geheugen van de volkeren

In de geschiedenis van de voorbije 3000 jaar waren er vele gebeurtenissen die met de hierboven genoemde principes van de monotheïstische godsdiensten overeenkwamen: de bezetting van Palestina door de Joden, de expansie van de Islam (C 1/3), de reconquista van de Christenen in Spanje (C 1/4), de kruistochten van de Christenen tegen de Islamitische bezetting van de heilige plaatsen (C 1/5), de deels gewelddadige kerstening van Amerika. En dan kan men alleen maar hopen dat ook na de religieus gemotiveerde geweldsdaden van Islamitische fundamentalisten (Dschihadisten) van de laatste tijd spoedig een fase zal aanbreken waarin men zich gaat bezinnen op vreedzame bronnen van inspiratie in de Koran.

De taken die voor ons liggen zijn echter – met het oog op de huidige situatie – zeer moeilijk en eisen van ons buitengewone inspanningen, vooral in het onderwijs.

Waar ligt de grens van het conflict?

Een testfragment uit een voordracht van Adel Theodor KHOURY, gehouden op 8.2.2004 tijdens een transnationale ComCult-conferentie in Utrecht beschrijft de situatie vanuit het perspectief van de Moslims. (T 1/18)

Gezien vanuit het perspectief van alle staten van Europa en Amerika moet men tegenover de Islam waarden inbrengen die voor het vreedzame samenleven in deze gebieden bitter noodzakelijk zijn en waar dan ook niet over te onderhandelen valt:

1. Het afzien van het Islamitische gevoel van superioriteit over de zo genoemde westerse cultuur.
2. Het accepteren van een gelijkwaardig religieus pluralisme. Dat is immers niet hetzelfde als polytheïsme, daar de drie abrahamitische godsdiensten in principe in dezelfde God geloven.
3. De scheiding van godsdienst en politiek leven (staat).
4. Respect voor de algemene mensenrechten, in het bijzonder voor die van het individu en de gelijke behandeling van man en vrouw.

Hoe ontstonden de verschillen in ontwikkeling tussen de West-Europese en de Islamitische cultuur?

De uitgangspunten van de beide culturen verschilden tot in de 16^e eeuw niet fundamenteel van elkaar, alhoewel er reeds twee belangrijke ontwikkelingen aan vooraf gegaan waren:

- De Islam verwerkte het erfgoed van de Grieks-Romeinse filosofie anders als het zogenoemde christelijke avondland.
- De Islam kende het dualisme tussen wereldlijke en geestelijke heerschappij niet. De Islam ontwikkelde zich in West-Europa al tijdens de middeleeuwen en maakte vanaf de 16^e eeuw een van heerschappij en godsdienst onafhankelijk denken mogelijk. Humanisme, renaissance en verlichting bleven als geestelijke stromingen tot in de 19^e eeuw voor de Islamitische wereld onbekend.

Slechts weinig Osmaanse geleerden of afgezanten vonden het nodig om zich met de wereld van de ongelovigen bezig te houden en wanneer ze dat al deden, dan gebeurde dat vooral oppervlakkig en vaag. *“De Europeaan is anders, maar niet omdat hij tot een andere natie behoort, onderdanig is aan een andere heerser, in een ander land leeft of een andere taal spreekt. Hij is daarom anders, om hij een andere godsdienst aanhangt. Tengevolge van dit anders geaard zijn ziet men hem als vijand en weet men dat hij minderwaardig is. Auteurs die over het christendom schrijven, bedienen zich zonder twijfel van een bekende methode van moderne propaganda en reclame door deze meningen middels eindeloze herhalingen te onderstrepen en in het bewustzijn te brengen. Afgezien van zeldzame uitzonderingen wordt geen enkele Europese natie of groep, ja zelfs geen Europees individu, zonder de toevoeging »ongelovig« vermeld”.* (LEWIS, 1983, pag. 117f)

Samenvatting

De essentie van de Islam is de eenheid en uniciteit van God (tawhid). Analoog daaraan ziet men de Umma als unieke gemeenschap van alle gelovigen. Omdat deze ook een belangrijk kader is waarbinnen de gelovige Moslim getuigenis van zijn geloof kan afleggen, zal het hem heel zwaar vallen een pluraal georganiseerde Umma ook in principe van binnen uit te erkennen.

Omdat westerse democratieën in de kern echter op de vrijwillige consensus van mensen (individuen) berusten, die zelf bepalen wat rechtvaardig is, moet dat voor de Moslim als zondig over komen, minstens echter onbehagen veroorzaken of uitnodigen om de zaken anders aan te pakken. Het daagt uit tot de Djihad tot op de meest uiteenlopende niveaus.